

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ŠTIRNA
••• Trajnostne rešitve

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI - LIFE17 IPE/SI/000011

www.zavod-stirna.com

GRADIVO O PROGASTEM GOŽU

UVOD

V LIFE intergiranem projektu za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji poteka v sklopu pilotnega območja Istra posebna akcija za ohranjanje življenjskega prostora največje nestrupene kače, ki živi v Sloveniji, progastega goža.

V nadaljevanju smo pripravili gradivo, ki vam bo v pomoč pri razumevanju aktivnosti projekta in pomena te izjemne vrste za ohranjanje slovenske naravne dediščine.

Gradivo je bilo pripravljeno v sodelovanju med strokovnjaki Nacionalnega inštituta za biologijo, Ministrstva za okolje in prostor in Zavoda Štirna v okviru LIFE integriranega projekta za okrepljeno upravljanje Nature 2000. Projekt sofinancirajo Evropska unija iz programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji.

KLJUČNA SPOROČILA

1. Išče se največja slovenska nestrupena kača. Nazadnje videna lani!

Velik. Plašen. Nestrupen. Progast.

Ste videli progastega goža? Prosimo vas za pomoč, da nam sporočite, če opazite goža ali njegovo »staro obleko« (olevek). Pošljite nam foto ali video posnetek! Nazadnje smo ga v Istri videli avgusta 2019.

Kontakt: T: 059 23 27 74 E: alenska.zunic-kosi@nib.si.

1. Plašni velikan.

Progasti gož je največja slovenska kača - doseže tudi do dva metra in pol.

Je nestrupen in ljudem povsem nenevaren.

Hrani se z mišmi in voluharji ter s tem človeku pomaga varovati pridelek pred škodljivci.

Je izjemno plašen, zato ga ljudje le redko vidimo.

V Sloveniji je progasti gož izjemno redek in verjetno živi le na območju Slovenske Istre.

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 (LIFE17 IPE/SI/000011) v Sloveniji sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ŠTIRNA
••• Trajnostne rešitve

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI - LIFE17 IPE/SI/000011

www.zavod-stirna.com

KDO JE PROGASTI GOŽ?

Progasti gož (*lat. Elaphe quatuorlineata*) je največja in nestrupena kača, ki živi na območju Slovenije. Kot je značilno za vse kače, ima podolgovato telo brez okončin in se premika s posebnim načinom gibanja - drsenje po podlagi mu omogočajo izredno močne trupne mišice. Je tudi dober plezalec in plavalec. Zanj pa je značilno, da je relativno počasen.

Za ljudi je koristen, ker na naraven način pomaga uravnati populacijo škodljivcev in pomaga pri zatiranju malih glodalcev (voluharic, miši), mlajši progasti goži pa plenijo tudi žuželke. Lahko si ga le želimo za soseda, saj so tih, nestrupen in koristen sosed naših vrtov.

Samice dosežejo do 260 centimetrov, medtem ko so samci običajno manjši in odrasli dosežejo med 130 in 160 centimetri. Prepoznamo ga po sivem ali svetlo rjavkastem hrbtnem delu telesa, ki ima štiri temne proge vzdolž celotnega telesa, in temno progno na straneh glave, ki poteka čez oči. Mladi progasti goži, dolgi do enega metra, pa izgledajo nekoliko drugače: nimajo vzdolžnih temnih prog, ampak črno obrobljene pike in lise po bočni strani telesa.

SLOVENSKA ISTRA - IZJEMEN ŽIVLJENJSKI PROSTOR ZA PROGASTEGA GOŽA

V Sloveniji živi 22 vrst plazilcev, od tega je 11 vrst kač. Vsi plazilci sodijo med zavarovane vrste. Med njimi je eden tistih z rdečega seznama ogroženih vrst tudi progasti gož.

Progasti gož se pojavlja v zelo toplih krajih: v južni Evropi, na jugu in severovzhodu Italije, ter na zahodnem delu Balkanskega polotoka. V Sloveniji dosega najbolj severno mejo svojega življenjskega okolja na Primorskem, v Slovenski Istri.

Za ugodno življenje išče toplo okolje - suho ali delno vlažno, pojavlja se tudi v bližini vode. Potrebuje razgiban življenjski prostor, ki ga ustvarja mozaik gozda, travnikov, lahkotudi kmetijskih obdelanih površine, živih meja, suhozidov, cest, kolovozov. Življenjsko okolje progastega goža je tudi pogosto povezano z okolico človeških bivališč oziroma kmetijsko krajino, ker za svoj življenjski prostor - skrivališča - uporablja razne suhozide, stare ruševine, kupe materiala, skladovnice drv ipd.

Slovenska Istra ponuja raznoliko kmetijsko krajino, ki jo sestavljajo manjše ekstenzivne kmetije, gozdovi in suhi travniki, kar so idealne razmere za obstoj te posebne živali.

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 (LIFE17 IPE/SI/000011) v Sloveniji sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ŠTIRNA
••• Trajnostne rešitve

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI - LIFE17 IPE/SI/000011

www.zavod-stirna.com

ZAKAJ IŠČEMO PROGASTEGA GOŽA?

Progasti gož je na rdečem seznamu ogroženih vrst, kar pomeni, da tej vrsti v naravnem okolju lahko grozi izumrtje v kolikor še naprej obstajajo dejavniki, ki jo ogrožajo.

Z namenom ohranitve smo v Sloveniji progastega goža zavarovali z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, varujeta ga tudi z Direktiva o habitatih EU in Bernska konvencija. To pomeni, da mora Slovenija dosledno varovati bivališča vrste, spremljati populacijo, določati območja varstva in zagotavljati splošno ugodno ohranitveno stanje te populacije.

Pred letom 2000 smo zabeležili pojav progastega goža v okolici Nove Gorice in pri Socerbu, kasneje pa samo še v dolini reke Dragonje s pritoki in na pobočjih, ki s vzpenjajo nad dolino. Kljub temu pa s terenskimi opazovanji dobivamo tudi pozitivne informacije, in sicer najdbe mladih osebkov na tem območju kažejo, da se progasti gož uspešno razmnožuje.

Nekateri podatki iz Italije kažejo, da bi bil lahko prisoten tudi nad Kraškim robom. Zgodilo pa se je tudi že, da je bil kakšen osebek prinesen (s turisti ali tovorom) v druga območja Slovenije. Lani (2019) so recimo našli progastega goža v Ljubljanskem Atlantisu.

ZAKAJ PROGASTI GOŽ IZGINJA?

Spremembe v populaciji progastega goža se dogajajo zaradi mnogo različnih dejavnikov. Na podlagi dosežanih analiz ugotavljamo, da progasti gož izginja zaradi krčenja njegovega življenjskega prostora. Izginjajo suhozidi (tipični za obalno-kraško regijo), zaradi čiščenja pa izginjajo tudi grmišča, gozdni robovi in robna vegetacija, kjer se progasti gož počuti domače. Prav tako vpliva na krčenje populacije izguba suhih travnikov, širitev intenzivnega kmetijstva in raba pesticidov v intenzivnem kmetijstvu.

ISKANJE PROGASTEGA GOŽA V LETU 2019

V terenski sezoni 2019 smo progastega goža našli na lokaciji grič Stena v dolini Dragonje, za katero je značilna apnenčasta podlaga z vegetacijo skalnih razpok in grmišč. Pridobili pa smo še tri nove najdbe odraslih osebkov, ki so bili zabeleženi okoli 2 km zračne linije severno od reke Dragonje, na južnem pobočju doline. Prav tako je bil zaznan v bližini vasi Puče in Breča.

NAČRTI ZA LETO 2020

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 (LIFE17 IPE/SI/000011) v Sloveniji sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

V letu 2020 bo v LIFE integriranem projektu za okrepljeno upravljanje Nature 2000 potekalo nadaljevanje terenskega dela za osnovni popis, na podlagi katerega bomo pripravili predlog varstvenih ukrepov za progastega goža na območju Slovenske Istre. Pri tem sodelujemo tudi s hrvaškimi kolegi herpetologi (udruga Biom), kar nam daje širšo sliko razširjenosti progastega goža južno od Dragonje. To bo omogočilo bolj relevantno oceno ogroženosti populacij progastega goža v Sloveniji.

Gradivo je bilo pripravljeno 24. aprila 2020.

Viri:

Breg, A., B. Janota, M. Peganc, I. Petrovič, S. Tome & M. Vamberger, 2010. Slikovni določevalni ključ za plazilce Slovenije. Societas herpetologica slovenica, Ljubljana. 50 str.

Krofel, M., V. Cafuta, G. Planinc, M. Sopotnik, A. Šalamun, S. Tome, M. Vamberger & A. Žagar, 2019. Razširjenost plazilcev v Sloveniji: pregled podatkov, zbranih do leta 2009. *Natura sloveniae* 11(2): 61-99.

Sillero, N., Bonardi, A., Corti, C., Creemers, R., Crochet, P., Ficetola, G. F., Kuzmin, S., Lymberakis, P., Pous, P. D., Sindaco, R., Speybroeck, J., Toxopeus, B., Vieites, D. R., Vences, M., 2014. Updated distribution and biogeography of amphibians and reptiles of Europe. *Amphibia-Reptilia* 35: 1-31.

Žagar, A., A. Žunič Kosi, M. Bedjanič & K. Čandek, 2020. Poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov na IP območjih - Akcija A.1.2: Območje Slovenska Istra (SI3000212): Progasti gož (Elaphe quatuorlineata): Delno poročilo za projekt »LIFE Integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji«, LIFE17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI. Nacionalni inštitut za biologijo, Oddelek za raziskave organizmov in ekosistemov, Ljubljana. 16 str. [Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana].

Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (FFH Directive EU - The Council Directive 92/43 EEC on the Conservation of Natural Habitats and on Wild Fauna and Flora, Off. Journal of the EC, No.L.206/7)

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS št. 49/2004, 110/2004, 59/2007, 43/2008, 8/2012, 33/2013, 35/2013-popr., 39/2013-odlUS, 3/2014)

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/2002, 42/2010).

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 (LIFE17 IPE/SI/000011) v Sloveniji sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ŠTIRNA
••• Trajnostne rešitve

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI - LIFE17 IPE/SI/000011

www.zavod-stirna.com

Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/2004, 109/2004,84/2005, 115/2007, 96/2008, 36/2009, 102/2011, 15/2014, 64/2016 in 62/2019)

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 (LIFE17 IPE/SI/000011) v Sloveniji sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.